

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

KOM(93)457 endelig udg.

Bruxelles, den 29. september 1993

GRØNBOG

OM DEN

EUROPÆISKE DIMENSION PÅ UDDANNELSESOMRADET

(forelagt af Kommissionen)

INDHOLD

INDLEDNING	2
I. NYT RETSGRUNDLAG	3
II. DEN EUROPÆISKE DIMENSION PÅ UDDANNELSESOMRÅDET OG DENS MÅL	4
a. Medvirke til at skabe EF-borgere	5
b. Gøre det muligt at skabe et højere uddannelses-niveau	5
c. Forberede unge med henblik på at lette deres integration i samfund og erhvervsliv	6
III. AKTØRER, STRATEGIER OG REDSKABER	6
a. Samarbejde gennem mobilitet og udvekslinger	7
b. Uddannelse af undervisere og andet personale på uddannelsesområdet	8
c. Udvikling af fremmedsprogsundervisningen	9
d. Fjernundervisning og støtte gennem multi-medie-systemer	9
e. Fremme af pædagogiske nyskabelser	10
f. Udveksling af informationer og erfaringer	10
g. Udnyttelse af Europaskolernes erfaringer	10
KONKLUSIONER	11
BILAG A: EKSEMPLER PÅ SAMARBEJDSPROJEKTER	12
BILAG B: ETAPERNE I DEN EUROPÆISKE DIMENSIONS UDVIKLING PÅ UDDANNELSESOMRÅDET PÅ EF-PLAN	15

INDLEDNING

1. Denne grønbog om "Den europæiske dimension på uddannelsesområdet" skal danne grundlag for overvejelser om mulige retningslinjer for en EF-aktion på uddannelsesområdet. Med Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (herefter benævnt "Traktaten") - som ændret ved Traktaten om Den Europæiske Union - tillægges Fællesskabet i medfør af artikel 126 ny kompetence på uddannelsesområdet.
2. For første gang har Fællesskabet nu hjemmel til at foreslå samarbejdsaktioner på uddannelsesområdet, og særlig på skoleniveau. Hermed udelukkes det imidlertid ikke, at andre traktatbestemmelser finder anvendelse, særlig artikel 127, i forbindelse med aktioner på erhvervsuddannelsesområdet.

Inden der fremsættes forslag om konkrete aktioner, der skal opfylde de mål, der er defineret i ovennævnte artikel, er det nødvendigt at gøre sig visse overvejelser om de mål og midler, der sætter Fællesskabet i stand til at bidrage "til udviklingen af et højt uddannelsesniveau ved at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne og om nødvendigt at støtte og supplere disses indsats, med fuld respekt for medlemsstaternes ansvar for undervisningsindholdet og opbygningen af uddannelsessystemerne samt deres kulturelle og sproglige mangfoldighed"¹⁾.

3. Disse overvejelser indgår i en større sammenhæng, der er præget af gennemførelsen af det indre marked og følgerne heraf på uddannelsesområdet, samt af de ændrede behov for menneskelige ressourcer som følge af teknologiske og sociale forandringer. Overvejelserne omfatter også det bidrag, som vekseluddannelse og læretid i virksomhed yder til den enkeltes uddannelse, idet unge kan udvide deres kendskab til den sociale og økonomiske situation, de befinder sig i, således at de efter afsluttet uddannelse får lettere ved at blive integreret både som samfundsborgere og arbejdstagere.
4. Medlemsstaterne har ansvar for undervisningsindholdet og opbygningen af uddannelsessystemerne, og derfor påhviler det dem at træffe foranstaltninger, som fremmer udviklingen af et højt uddannelsesniveau. I Grønbogen opfordres samtlige berørte parter således til hovedsagelig at overveje, hvilke midler der er hensigtsmæssige for at nå dette mål, og samtidig anmodes de om at fastlægge, hvordan Fællesskabet kan yde støtte og supplere medlemsstaterne på uddannelsesområdet.

Disse overvejelser er også vigtige i forbindelse med Fællesskabets udvidelse, særlig med EFTA-landene.

5. Inden for de nye rammer, som følger af det indre markeds gennemførelse, har uddannelse endvidere til formål at forberede unge til at varetage deres hverv inden for et større økonomisk og socialt område. Oprettelsen af en europæisk dimension på uddannelsesområdet skal ses i dette perspektiv, dvs. som et vigtigt bidrag til en tilpasning af uddannelsen til de nye økonomiske, sociale og kulturelle forhold.

¹⁾ Traktaten om Den Europæiske Union, kapitel 3, artikel 126, punkt 1.

Bedre sprogkunderskaber, kendskab til andre medlemsstaters praksis og kulturer samt evne til at samarbejde med andre nationaliteter eller arbejde i andre omgivelser er faktisk af ligeså stor betydning for en bedre integration i samfundet og en større ansvarsfølelse, som europæiske borgere. Medlemsstaterne bør også benytte sig af de nye muligheder, som følger af Fællesskabets opbygning, særlig den udvidede vifte af uddannelses tilbud.

6. I den forbindelse skal man fremhæve de bestræbelser og ændringer, de forskellige uddannelsessystemer allerede har gjort for at være bedre i stand til at tilpasse sig de nye forhold, særlig i forbindelse med bilateralt samarbejde.

På fællesskabsplan har det hidtil kun været muligt at støtte pilotforsøg af begrænset omfang på uddannelsesområdet. Bilag A indeholder eksempler på de aktioner, der hidtil er gennemført. Erfaringerne i den forbindelse udgør naturligvis et første grundlag, men de nye muligheder, som følger af ovennævnte artikel 126, kræver en samlet, sammenhængende indsats, der supplerer medlemsstaternes aktion.

7. For at nå dette mål omfatter grønbogen tre dele:

- i den første del placeres artikel 126 i den række af samarbejdsaktioner på uddannelsesområdet, som er iværksat siden 1976. Bilag B indeholder en kort beskrivelse af de vigtigste etaper;
- i den anden del gives der en nærmere beskrivelse af de vigtigste mål med den europæiske dimension på uddannelsesområdet;
- i den tredje del bestræber man sig på at identificere mulighederne for en supplerende indsats ved at præcisere redskaber, strategier og de berørte parter.

1. NYT RETSGRUNDLAG

8. Fællesskabets indsats på uddannelsesområdet er nærmere forklaret i Traktatens artikel 130, men som anført nedenstående (punkt 11) tages der også hensyn til uddannelsesspørgsmål i forbindelse med andre politikker på fællesskabsplan.

9. Artikel 126 i Traktatens Kapitel 3 er yderst eksplicit. Det må der faktisk, at "Fællesskabet bidrager til udviklingen af et højt uddannelsesniveau ved at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne ...", og at "målene for Fællesskabets indsats er:

- at udvikle den europæiske dimension på uddannelsesområdet, navnlig gennem undervisning i og udbredelse af medlemsstaternes sprog;
- at begunstige studerendes og læreres mobilitet, bl.a. ved at fremme den akademiske anerkendelse af eksamensbeviser og studieperioder;
- at fremme samarbejdet mellem uddannelsesinstitutionerne;

- at fremme udvekslingen af oplysninger og erfaringer om spørgsmål, som er fælles for medlemsstaternes uddannelses-systemer;
- at tilskynde til udvikling af udvekslingen af unge og ungdoms-ledere;
- at tilskynde til udvikling af fjernundervisning".

Uanset om det drejer sig om mobilitet eller udveksling af informationer og erfaringer eller de forskellige parter på uddannelsesområdet - elever, lærere ... eller midler - ny informa-tions- og kommunikationsteknologi - er hvert enkelt mål relevant for den merværdi, der kan følge af en fællesskabsindsats på dette område.

10. Det bør fremhæves, at den pågældende artikel indgår i en sammen-hæng, som tager udgangspunkt i Rådets (undervisningsministrenes) resolution fra februar 1976. De forskellige etaper, der er tilbagelagt siden da, fremgår af bilag B.
11. Det bør endvidere fremføres på ny, at Fællesskabet tager hensyn til uddannelse på andre områder. Det er særlig tilfældet i forbindelse med forskning og udvikling. Det gælder imidlertid også i forbin-delse med sundhed (uddannelse på sundhedsområdet) eller miljø (uddannelse på miljøområdet); med hensyn til sidstnævnte spiller uddannelse f.eks. en afgørende rolle for at bevidstgøre elever, allerede i en ung alder, om det fælles problem miljøbeskyttelse.

Det er imidlertid også vigtigt at fremhæve det store bidrag, Fællesskabet yder til uddannelse på det strukturelle område i de dårligst stillede regioner; Den seneste reform af struktur-politikken, som Rådet netop har vedtaget, er det mest iøjnefaldende eksempel herpå.

II DEN EUROPÆISKE DIMENSION PÅ UDDANNELSESOMRADET OG DENS MÅL

12. Skolen har bl.a. generelt til formål at medvirke til:
 - at skabe lige chancer for alle;
 - at give alle unge en følelse af ansvar i et solidarisk samfund;
 - at udvikle selvstændighed, dømmekraft, kritisk sans og evne til nyskabelse;
 - at give alle unge mulighed for at udnytte deres evner fuldt ud i erhvervslivet og i forbindelse med den personlige udfoldelse, særlig ved at skabe lyst til at lære hele livet;
 - at sikre dem en uddannelse og godkendelse, som letter deres integration i erhvervslivet, særlig ved at sætte dem i stand til at følge den teknologiske udvikling.

13. Det er over for disse generelle mål man skal præcisere de særlige mål for, og dermed den "merværdi", der følger af - en fællesskabs-indsats på uddannelsesområdet. Denne indsats kan medvirke til at skabe europæiske borgere med fællesverdier som solidaritet, demokrati, lige chancer og gensidig respekt; den gør det endvidere muligt at skabe et højere uddannelsesniveau; og endelig kan indsatsen bidrage til at lette integrationen i samfund og erhvervsliv.

a. Medvirke til at skabe europæiske borgere

14. Det er nødvendigt at respektere andres identitet og kulturelle og etniske forskelle, og det er vigtigt at bekæmpe samtlige former for chauvinisme og fremmedhad, og disse forhold skal indgå som et væsentligt led i indsatsen på uddannelsesområdet.
15. Uddannelsessystemerne har ikke blot til opgave at sikre kulturel reproduktion; de skal også uddanne unge til at leve i et demokrati, bekæmpe uligheder, udvise tolerance og respektere forskelle. De skal endvidere uddanne unge til at være samfundsborgere. I den forbindelse træder referencen til Europa ikke i stedet for andre dimensioner, den udgør blot en merværdi.

I forbindelse med Fællesskabets indsats bør der derfor også lægges vægt på at uddanne unge til at være samfundsborgere, eventuelt ved at tage udgangspunkt i:

- udveksling af erfaringer med den europæiske dimension gennem tillæring af sprog, arbejde med et fælles tværnationalt projekt, kendskab til andre lande, informationer medtaget som grundlag for eller til fremme af overvejelser;
- socialisering i en europæisk sammenhæng - gennem tvaernationale udvekslinger - idet dette giver den enkelte borger mulighed for at spille en rolle på den europæiske scene.
- et bedre kendskab til opbygningen af Europa.

b. Gøre det muligt at skabe et højere uddannelsesniveau

16. De uddannelsesinstitutioner, som tager hensyn til den europæiske dimension, kan eventuelt bruge den som en kilde til udvikling. Den europæiske dimension kan virke som løftestang til fremme af uddannelsessystemer og nyskabelser, særlig ved at sammenligne forskellige fremgangsmåder og forskellig praksis på det pædagogiske område eller ved at samle de erfaringer, der er gjort med at udarbejde undervisningsmateriale - idet man på begge måder kan bidrage til at skabe et højere uddannelsesniveau.
17. Det skal fremhæves, at siden gennemførelsen af resolutionen fra 1988 om den europæiske dimension i undervisningen er de fleste medlemsstater efterhånden begyndt at tage hensyn til denne dimension i forbindelse med uddannelse af lærere samt i forbindelse med uddannelsesprogrammer, og de fremmer nu udarbejdelse af hensigtsmæssigt undervisningsmateriale. Denne indsats er endvidere blevet suppleret både på regionalt og nationalt plan, samt på fællesskabsplan, gennem forskellige aktioner og initiativer, gennemført af ikke-statslige organisationer, som er aktive på uddannelsesområdet.

18. Denne udvidelse af undervisningsprogrammerne og deres indhold bør suppleres:

- dels ved, at man bevidstgør ansvarlige og aktører på uddannelsesområdet omkring og giver dem hensigtsmæssige informationer om de givne muligheder;
- dels ved, at der etableres et tværnationalt samarbejde mellem de institutioner, der varetager læreres basis- og efteruddannelse;
- og endelig ved, at der samarbejdes om at udvikle hensigtsmæssigt undervisningsmateriale.

c. Forberede unge med henblik på at lette deres integration i samfund og erhvervsliv

19. I forbindelse med gennemførelsen af det indre marked og, hvad der følger heraf, samt den gradvise oprettelse af et europæisk arbejdsmarked kan udvikling af en europæisk dimension på uddannelsesområdet medvirke til at forbedre mulighederne for integration og skabe større chancer for at finde arbejde.

Sprogkunderskaber og kendskab til andre kulturelle og erhvervsmæssige miljøer, særlig virksomheder, medvirker til at skabe adgang til omverdenen, til at give den enkelte mulighed for at klare ændringer og til at bane vej for erhvervsmæssig mobilitet og bedre integration i samfundet.

20. Med henblik herpå kunne en fællesskabsaktion tage sigte på:

- at oprette tværnationale partnerskaber, som skaber en tættere forbindelse mellem uddannelsesinstitutioner og erhvervsliv, men også lokale myndigheder, ikke-statslige organisationer, etc....
- at skabe tværnationale samarbejdsnetværk til fremme af forbindelsen mellem almen uddannelse og erhvervsmæssig basisuddannelse.

III AKTØRER, STRATEGIER OG REDSKABER

21. Et af de vigtigste steder for indsats på uddannelsesområdet i medlemsstaterne er skolen. Det burde i ligeså høj grad gælde for en fællesskabsaktion. Skolen er i virkeligheden et sted med systematiserede aktiviteter og mange aktører med indbyrdes kontakt (elever, lærere, forældre, lokale myndigheder, etc. ..). Skolen er et sted, hvor givne ressourcer reguleres, og en organisation, der kan yde tjenester til fordel for den omverden, som den har et dynamisk og indbyrdes afhængigt forhold til.

22. Det indbyrdes afhængighedsforhold skaber dynamik, men også kontakt mellem:

- ansvarlige på forskellige niveauer på uddannelsesområdet;
- aktører, som deltager direkte i institutionens liv: elever, lærere og andet personale tilknyttet til institutionen;

- personer, der er involveret i uddannelsesprocessen og har tilknytning til institutionen: personer, der varetager uddannelsen af lærere, og inspektører, universitetsmiljøer og forskere, personale på biblioteker og andre informationsinstanser;
- instanser, som udgør et socialt og kulturelt netværk, der kan bibringe uddannelsesinstitutionerne berigende partnerskaber: erhvervsorganisationer og fagforeninger, forældre, kommunale myndigheder, økonomiske aktører og fritidsorganisationer, etc.
- de midler og undervisningsmetoder samt pædagogiske metoder, de pågældende aktører anvender, og de materielle ressourcer, de råder over.

23. Med henblik herpå kunne en fællesskabsaktion på uddannelsesområdet naturligt centreres om institutionerne og om tværnationale uddannelsesprojekter, med tilsvarende mange partnerskaber.

Partnerskaberne kunne tage sigte på følgende:

- samarbejde gennem mobilitet og udvekslinger;
- uddannelse af undervisere og andet personale på uddannelsesområdet;
- udvikling af fremmedssprogsundervisningen;
- fjernundervisning og støtte gennem multimedie-systemer;
- fremme af pædagogiske nyskabelser;
- udveksling af informationer og erfaringer;
- udnyttelse af Europa-skolernes erfaringer.

a. Samarbejde gennem mobilitet og udvekslinger

24. Fri bevægelighed er et af de vigtigste aspekter ved opbygningen af Europa. Fri bevægelighed lettes på den måde, at unge har mulighed for at stifte bekendtskab med mobilitet allerede fra skolealderen. For at mobilitet skal kunne indgå som et led i vanerne på det kulturelle område, er det nødvendigt at skabe mulighed for møde og konfrontation med forskellige miljøer allerede fra en ung alder.

25. Tværnational mobilitet kunne baseres på et bedre kendskab til og anerkendelse af systemer i andre lande. Mobilitet eksisterer allerede i forskellige former, f.eks. gennem de talrige udvekslinger mellem skoler og rejser med returbesøg. En fællesskabsaktion kunne dog baseres på to begreber:

- **partnerskab**, med udgangspunkt i et samarbejde mellem de pågældende uddannelsesinstitutioner på særlige områder af fælles interesse (sprog, miljø, kulturarv, etc ..);
- **netværk** i form af strukturer, der gør det muligt at udvide partnerskabernes aktion med henblik på at forøge antallet af og formidle informationer om resultater og erfaringer.

26. Det er klart, at eventuel støtte fra Fællesskabets side i forbindelse med sådanne udvekslinger kun har egentlig mening, hvis de planlagte aktioner kan sikre en multiplikatoreffekt, der fører til formidling af oplysninger om de indvundne erfaringer med henblik på at nå ud til et større publikum. I den forbindelse er det vigtigt at anvende ny informations- og kommunikationsteknologi.

b. Uddannelse af undervisere og andet personale på uddannelsesområdet

27. Uddannelse af lærere er forudsætningen for at få udviklet lærernes pædagogiske metoder. Derfor bør uddannelsen af lærere prioriteres højt i forbindelse med enhver aktion til fremme af pædagogiske nyskabelser og udvikling af den europæiske dimension på undervisningsområdet.

28. Lærere og deres undervisere spiller faktisk en vigtig rolle i forbindelse med definition og anvendelse af nye pædagogiske områder. Det påhviler derfor hovedsagelig dem at indføre en europæisk dimension i undervisningens indhold og praksis på uddannelsesområdet.

29. For at lærere skal kunne indføre en sådan dimension, forudsætter det:

- at, de indhenter oplysninger om og uddanner sig med hensyn til de forskellige aspekter ved opbygningen af Europa;
- at, de lærer at dele de europæiske kulturers rigdom med andre;
- at, de udvikler en europæisk identitet parallelt med nationale og regionale tilhørsforhold;
- at, de udnytter kulturarven, eksisterende partnerskaber og netværk som udgangspunkt for udarbejdelse af undervisningsmetoder med en europæisk dimension;
- at, de overskrider kulturelle og sproglige barrierer, og at udviklingen går i retning af en praksis, som omfatter mange sprog og kulturer.

30. Med henblik herpå er det af afgørende betydning at styrke læreres basis- og efteruddannelse. I den forbindelse skal der også lægges vægt på tværnationalt samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner, særlig i form af europæiske netværk, gennem udvekslinger (i forlængelse af de aktioner, der allerede er iværksat).

31. Det tværnationale samarbejde bør omfatte andet personale end blot lærere. Erfaringerne viser, at de ansvarlige for uddannelsesinstitutioner, inspektører, pædagogiske rådgivere eller f.eks. undervisningsvejledere spiller en vigtig rolle i uddannelsesinstitutionernes dagligliv. Det ville derfor være logisk, om en fællesskabsaktion på uddannelsesområdet også omfatter dette personale.

c. Udvikling af fremmedsprogundervisningen

32. Manglende sprogkundskaber og kendskab til andre kulturer er på indeværende tidspunkt en af de største forhindringer for mobilitet. Hvordan skal man kunne være mobil i forhold til et andet land, hvis man ikke har mulighed for at kommunikere? Derfor er sprogkundskaber er "forudsætning" for mobilitet og udveksling og en prioritet i forbindelse med indførelse af en europæisk dimension på uddannelsesområdet og kendskab til andre kulturer.
33. På grundlag af erfaringerne fra LINGUA-programmet, og særlig aktion II (støtte til basisuddannelse af sproglærere), kunne man forestille sig en øget indsats på EF-plan med en større målgruppe.
34. En sådan indsats kunne ledsages af en tilskyndelse til udvikling af pædagogisk materiale og andet støttemateriale udarbejdet inden for partnerskaber. Indsatsen vil medvirke til at forbedre og berige undervisningspraksis og tilegnelsen af fremmedsprog og dermed give den pågældende undervisning en højere status.
35. Ved en sådan fremgangsmåde burde man kunne støtte sig til erfaringer fra to-sprogede klasser og til de nyere erfaringer med europæiske klasser.

d. Fjernundervisning og støtte gennem multimedie-systemer

36. Skolen skal lære børn at opfylde de krav, der er forbundet med de hurtige teknologiske og sociale ændringer, der karakteriserer samfundet nu om dage. Skolen skal søge at finde frem til, hvordan man bedst formidler en uddannelse, som i højere grad åbner mulighed for tilpasning af adfærd i et samfund, hvor personers frie bevægelighed efterhånden bliver en realitet.
37. Åben undervisning og fjernundervisning åbner mange muligheder for at give unge generationer en evne til at tilpasse sig den erhvervsmæssige udvikling eller eventuel omskoling og at fremme overførsel af kundskaber. Inden for rammerne af programmer som COMETT, ERASMUS eller FORCE har fælles fjernundervisningsprogrammer allerede vist, hvordan denne undervisningsform kan medvirke til at sprede uddannelsestilbudet.
38. Med henblik på at sikre en mere effektiv fællesskabsindsats prioriteres fjernundervisning – herunder anvendelse af telematik – som middel til at udvide adgangen til uddannelse, særlig i de dårligst stillede regioner. Fjernundervisning giver endvidere mulighed for tværnationale partnerskaber og kan være et vigtigt middel til spredning af nyskabelser, der er knyttet til fællesskabsaktioner.
39. Det skal dog fremhæves, at anvendelse af ny teknologi ikke begrænses til åben undervisning og/eller fjernundervisning. Multimedie-systemer spiller faktisk en stadig større rolle i forbindelse med overførsel af viden og spredning af uddannelsessteder.

Det er her klart, at man i forbindelse med en fællesskabsaktion vedrørende anvendelse af ny teknologi på uddannelsesområdet bør interessere sig helt specielt for sådanne former for udvikling, særlig om fælles udvikling af undervisningsmateriale.

e. Fremme af pædagogiske nyskabelser

40. På uddannelsesområdet ville forskningen kunne drage fordel af at inddrage en europæisk dimension. Det fjerde rammeprogram for forskning og udvikling, som Kommissionen allerede har fremlagt, åbner interessante muligheder i den retning.
41. Ved at samle problemer og metoder, der er relateret til bestemte emner, er det i virkeligheden muligt at opnå stordriftsfordele. Denne fremgangsmåde indebærer samarbejde mellem forskningsinstitutter og universiteter på uddannelsesområdet. I den forbindelse kan det f.eks. være af fælles interesse at undersøge strategier for nyskabelse og samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner i de forskellige medlemsstater samt virkningen heraf.
42. Spredning af nyskabelser inden for og mellem undervisningssystemer bidrager til udviklingen af et højt uddannelsesniveau og bør derfor tilskyndes.

Spredningen lettes ved oprettelse af tværnationale netværk af forskere og undervisere, opbygget omkring emner af fælles interesse efter fremgangsmåder, som fastlægges af de berørte parter på hensigtsmæssige niveauer.

f. Udveksling af informationer og erfaringer

43. Informationer om medlemsstaternes uddannelsessystemer, reformer heraf og nyskabelser er af afgørende betydning for gensidig forståelse mellem medlemsstaterne imellem og indførelse af en europæiske dimension på uddannelsesområdet. I den forbindelse er den indsats og det arbejde, der gøres af informationsnettet for uddannelse inden for Det Europæiske Fællesskab (EURYDICE), af ubestridelig interesse for de forskellige aktører på uddannelsesområdet. Sammenlignende analyser af systemer og metoder bør udvides, og det samme gælder for spredningen af de fremkomne oplysninger.
44. Informationer om uddannelsen i medlemsstaterne er af afgørende betydning for udveksling af erfaringer mellem ansvarlige og de forskellige aktører på uddannelsesområdet. På baggrund af fællesskabsaktionen ARION vedrørende studieophold for specialister på uddannelsesområdet, kunne man forstille sig flere sådanne udvekslinger til fordel for de ansvarlige inden for de berørte administrationer på forskellige hensigtsmæssige niveauer.
45. På tilsvarende måde kunne sammenligning af nationale data, møder mellem eksperter samt seminarer medvirke til at definere fælles referencerammer. EUROSTAT burde kunne spille en vigtig rolle ved at sikre, at statistikker på uddannelsesområdet kan sammenlignes på internationalt plan.

g. Udnyttelse af Europaskolernes erfaringer

46. Den undervisningsmetoder, der er udviklet af Europaskolerne, medvirker til at fremme den europæiske dimension på uddannelsesområdet og bør derfor fremhæves. På Europaskolerne blandes mange kulturer, og fremmedsprog indføres i undervisningen af forskellige discipliner; det betyder, at Europaskolerne giver mulighed for nyskabelser, hvilket bør tilskyndes.

47. De særlige erfaringer i forbindelse med Europaskolerne udgør et referencepunkt, når der oprettes "laboratorier" for pædagogiske nyskabelser, der både fremmer kendskab til mange kulturer og respekt for forskellighed.

KONKLUSIONER

48. Denne grønbog har som anført i begyndelsen til formål at skabe en debat om de perspektiver, der ligger i Traktatens artikel 126. Grønbogen udgør ikke som sådan et forslag, og de anførte retningslinjer skal i ligeså høj grad danne grundlag for overvejelser, som har til formål at fastlægge de mest relevante aktioner, som Fællesskabet kan tilskynde i medfør af Traktatens artikel 126.
49. Det er klart, at samtlige mulige aktioner, som er skitseret i grønbogen, skal betragtes under hensyntagen til deres indbyrdes forhold og kombinationsmuligheder. Formålet er at medvirke til at identificere de aktioner, der som supplement og støtte til medlemsstaternes foranstaltninger kan medvirke til udviklingen af et højt uddannelsesniveau.
50. De overvejelser, der er nødvendige for at gennemføre artikel 126, forudsætter endvidere, at der er tale om engagement og samråd blandt de ansvarlige deltagere på uddannelsesområdet på de forskellige berørte niveauer og inden for de respektive kompetenceområder.

Den debat, man ønsker at fremme med grønbogen, vil ganske sikkert bidrage til de fremtidige muligheder for fællesskabssamarbejde på uddannelsesområdet.

BILAG A

EKSEMPLER PÅ SAMARBEJDSPROJEKTER

1. PILOTFORSØG MED STØTTE FRA EF-KOMMISSIONEN

Pilotforsøg med oprettelse af 40 multilaterale skolepartnerskaber

1. Som et godt eksempel skal anføres et partnerskab med betegnelsen "Columbus". Projektet, som koordineres af Nederlandene, tager udgangspunkt i 500-året for opdagelsen af Amerika og samler fem byer om en undersøgelse af de pågældende havnebyers udvikling i forbindelse med handel, særlig ad søvejen. Elever fra Genova, Antwerpen, Lissabon, Barcelona og Palermo har således kunnet studere de historiske, geografiske og kulturelle aspekter, der er en følge af den udvikling på handelsområdet, der er knyttet til Christoffer Columbus' opdagelse. Eleverne har endvidere kunnet studere de pågældende havnes udvikling i det XIX. og XX. århundrede, i den periode, hvor forbindelserne mellem Europa og Amerika blev stærkere som følge af emigration og den industrielle og teknologiske udvikling.
2. Arbejdet tager udgangspunkt i besøg, som har sat hver enkelt skole i stand til at invitere en gruppe elever fra andre institutioner. Projektet strækker sig over tre år og giver derfor hver enkelt elev i de pågældende klasser mulighed at aflægge mindst et besøg i en anden by. Samtlige klasser inddrages i projektet, som er af interesse for samtlige de pågældende uddannelsesinstitutioner.

Foranstaltning vedrørende udveksling af undervisere

3. Foranstaltningen har fra begyndelsen ført til flere forbindelser mellem de elever og skoler, som de udvekslede undervisere har tilknytning til. Det kan illustreres ved et typisk eksempel. Først udveksles to undervisere, som er yderst begejstret for klassisk litteratur, en græker og en franskmænd. Dernæst følger et projekt, idet der laves teater med børn fra de to institutioner, børn af alle aldre og fra alle klasser. Udvekslingen af lærere udvides således til at omfatte elever, som arbejder med emner fra græsk og fransk teater og foretager sammenligninger. Eleverne spiller forestillinger i de to lande. Lærerne er klar over de begrænsninger, der ligger i et samarbejde mellem to parter, og efter to år udvides arbejdet til at omfatte en tredje institution i et andet land, og der samarbejdes om et nyt emne: "græsk, fransk og italiensk teater: forholdet herskab-tjenestefolk".
4. Samlæsning og teater omfatter således nu tre værker alt efter grupper og klasser. Teksten fremsiges på arbejdssproget - fransk, som de tre grupper kan eller har lært - med enkelte replikker på gammelt eller moderne græsk, italiensk og latin. Teater er pr. definition en aktivitet, der skal deles med andre, og derfor har institutionerne som helhed interesse heri og kan på den måde få kendskab til en ret stor del af Europas historiske og kulturelle rødder.

Netværk af institutioner, der uddanner undervisere

5. Ved at udvide underviseres basis- og efteruddannelse skulle det være muligt at sikre, at den europæiske dimension i uddannelsen ikke bliver en enkeltstående nyskabelse, men kommer til at indgå som et led heri. Som et eksempel skal anføres et netværk, som koordineres af en irsk institution, og som forsøger at opstille en basislæseplan for undervisere i underskolen. Projektet har fået navnet "Meithal", som er et gælisk ord, der i landdistrikterne anvendes om samarbejde. Inden for institutionerne fra de lande, der deltager i projektet, arbejdes der i grupper bestående af undervisere og studerende, og der opstilles efterhånden en læseplan, der i ligeså høj grad er en proces som et produkt. De forskellige aspekter ved læseplanen afprøves, evalueres, ændres og afprøves og evalueres så igen.
6. Samtlige de institutioner, der har deltaget, er blevet enige om at godskrive det arbejde, der er udført, og den tid, der er tilbragt i en af netværkets institutioner, i forbindelse med de fremtidige læreres uddannelse. Institutionerne har udarbejdet et fælles bevis, som uddeles til hver enkelt studerende, der har deltaget. Ovennævnte er et interessant eksempel på samarbejde, forhandlinger og gensidig tillid mellem institutioner, der uddanner undervisere.

II. IKKE-STATSLIGE ORGANISATIONERS ROLLE

Ikke-statslige organisationer yder et væsentligt bidrag til fremme af den europæiske dimension på uddannelsesområdet. De organisationer, der er aktive på EF-plan, tæller bl.a.:

7. **Le Comité Syndical Européen de l'Education (CSEE)**
(Europæiske Læreres Faglige Sammenslutning (ETTUC))

Arbejdsmarkedets parter på undervisningsområdet spiller en vigtig rolle i forbindelse med indførelsen af den europæiske dimension på samtlige undervisningsniveauer. De er partnere af afgørende betydning i EF-samarbejdet i kraft af den debat, de iværksætter, og de forslag, de udarbejder på grundlag af konferencer og arbejdsgrupper vedrørende emner, der er af fælles interesse for lærere i Det Europæiske Fællesskab.

8. **L'Association Européenne de Directeurs d'Etablissements de l'Enseignement Secondaire (ESHA)**
(Den Europæiske Sammenslutning af Overskoledirektører)

Sammenslutningen har gennemført et pilotforsøg med betegnelsen "Europaklasser - historie" med gode resultater. De involverede elever og lærere (fra Grækenland, Danmark, Belgien, Italien, Tyskland og Nederlandene) har sammen redigeret en række tekster om Europas historie efter 1945. Projektets gennemførelse omfattede udveksling af lærere og europamøder for eleverne.

9. **Association Européenne des Enseignants (AEDE)**
(Den Europæiske Sammenslutning af Lærere)

Sammenslutningen har i mange år medvirket til at fremme den europæiske dimension på uddannelsesområdet. I 1993 har sammenslutningen udgivet en håndbog om udveksling af lærere og elever inden for Europa.

10. L'Association pour la Formation des Enseignants en Europe (ATEE)
(Sammenslutningen vedrørende Uddannelse af Lærere i Europa)

Sammenslutningen udsender regelmæssigt et nyhedsbrev "Nouvelles de l'ATEE" til medlemmerne. Nyhedsbrevet omfatter regelmæssige rapporter om aktiviteterne inden for ATEE's mange arbejdsgrupper, samt artikler om vigtige tendenser på uddannelsesområdet, særlig med hensyn til den europæiske dimension.

BILAG B

ETAPERNE I DEN EUROPÆISKE DIMENSIONS UDVIKLING PÅ UDDANNELSESOMRÅDET PÅ EF-PLAN

1. **Rom-Traktaten af 25. marts 1957** omfatter ikke uddannelsesspørgsmål, men siden midten af 70'erne er der efterhånden iværksat forskellige aktioner på dette område på grundlag af resolutioner og konklusioner, som har givet medlemsstaterne mulighed for at indlede et første samarbejde på dette område.
2. På det grundlag blev Fællesskabets interesse for uddannelse dernæst konkretiseret i form af **Resolution vedtaget af Rådet og Undervisningsministrene** forsamlet i Rådet af **9. februar 1976** **vedrørende et Handlingsprogram på Uddannelsesområdet.**
3. Denne resolution danner et egentligt grundlag for og markerer begyndelsen til et EF-samarbejde, som efterhånden udvides fra vedtagelse af nye tekster, som dog allerede tager sigte på bedre information og sammenlignelige uddannelsessystemer, til fremme af sprogindlæring som grundlag for bedre gensidig forståelse.
4. I **Stuttgart-erklæringen af 19. juni 1983** anbefaler man samarbejde mellem højere uddannelsesinstitutioner og forbedring af oplysninger om Europas historie og kultur med henblik på at fremme en europæisk bevidsthed. I **Fontainebleau-erklæringen af 25. og 26. juni 1984** fremhæves det, at det er vigtigt at fremme Fællesskabets identitet over for EF-borgerne og i verden. Med disse to erklæringer tager begrebet EF-borger efterhånden form.
5. **Ad Hoc-Komiteen om Borgernes Europa (marts 1985)** bestræber sig på at definere dette begreb og fremsætter visse forslag med henblik på at delagtiggøre ungdommen i den fortsatte opbygning af Europa, bl.a. gennem tidlig sprogundervisning, udveksling mellem skoler og foranstaltninger, som tager sigte på tværnationalt samarbejde.
6. Med vedtagelsen af **Fællesakten (1986)** bliver det nødvendigt at tage hensyn til en europæisk dimension på uddannelsesområdet.
7. I **Resolution vedtaget af Rådet og Undervisningsministrene, forsamlet i Rådet om den Europæiske Dimension i Undervisningen af 24. maj 1988** gentages og præciseres målsætningerne:
 - "styrke unges bevidsthed om at høre hjemme i Europa og gøre dem klar over værdien af den europæiske kultur og af de grundlæggende værdier, som de europæiske folk agter at basere deres udvikling på i dag, nemlig bl.a. at sikre respekten for demokratiets principper, den sociale retfærdighed og menneskerettighederne;
 - forberede unge til at medvirke i Fællesskabets økonomiske og sociale udvikling og til konkrete fremskridt i forbindelse med den europæiske sammenslutning i overensstemmelse med Den Europæiske Fælles Akt;
 - gøre dem bekendt med de fordele, Fællesskabet indebærer, men også med de udfordringer, det medfører, idet de får adgang til et større økonomisk og socialt område;

- forbedre deres kendskab til Fællesskabet og dets medlemsstater i alle deres historiske, kulturelle, økonomiske og sociale aspekter og gøre dem bevidst om betydningen af, at Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater samarbejder med andre lande i Europa og den øvrige verden".

I resolutionen henstilles det til medlemsstaterne og Fællesskabet at fremme aktioner som f.eks. integration af den europæiske dimension i læseplaner, undervisningsmateriale og uddannelsen af undervisere.

8. **Europa-Parlamentet** har altid gennem forskellige tekster støttet og tilskyndet indførelsen af en europæisk dimension på uddannelsesområdet. I **Beslutning om Almen Uddannelse og Erhvervsuddannelse i 1993-perspektiv, vedtaget i juni 1992**, fremhæver Europa-Parlamentet, at det er nødvendigt at integrere en europæisk dimension i den almene uddannelse, og at det er nødvendigt at indføre EF-statsborgerskab.
9. **Det Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse af 23. september 1992** fremhæver nye aspekter ved at understrege, at EF-statsborgerskab udgør en merværdi i forhold til de mange forskelle, og at EF-statsborgerskab derfor er til fordel for den enkelte. Udvalget henstiller til Fællesskabet at være mere opfindsom med hensyn til at fremme den europæiske dimension i skolen.

KOM(93) 457 endelig udg.

DOKUMENTER

DA

16

Katalognummer : CB-CO-93-505-DA-C

ISBN 92-77-59586-8

Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer
L-2985 Luxembourg